

Italiano per futuro

Emilia Rutkowska

Program nauczania języka włoskiego dla III etapu edukacyjnego w szkole branżowej I i II stopnia

opracowany w ramach projektu:

„Tworzenie zestawów narzędzi edukacyjnych wspierających proces wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego w zakresie rozwoju umiejętności uniwersalnych dzieci i uczniów oraz kompetencji kluczowych niezbędnych do poruszania się na rynku pracy”

dofinansowanego ze środków Funduszy Europejskich w ramach
Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, 2.10 Wysoka jakość systemu oświaty

Warszawa 2022

Redakcja merytoryczna: Beata Luc
Redakcja językowa i korekta: Eduexpert sp. z o.o.
Projekt graficzny i projekt okładki: Eduexpert sp. z o.o.
Redakcja techniczna i skład: Eduexpert sp. z o.o.

Weryfikacja i odbiór niniejszej publikacji: Ośrodek Rozwoju Edukacji w Warszawie

w ramach projektu: *Weryfikacja i odbiór zestawów narzędzi edukacyjnych wspierających proces wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego w zakresie rozwoju umiejętności uniwersalnych dzieci i uczniów oraz kompetencji kluczowych niezbędnych do poruszania się na rynku pracy*

dofinansowanego ze środków Funduszy Europejskich w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, 2.10 Wysoka jakość systemu oświaty

Warszawa 2022

Ośrodek Rozwoju Edukacji
Aleje Ujazdowskie 28
00-478 Warszawa
ore.edu.pl

Publikacja jest rozpowszechniana na zasadach wolnej licencji Creative Commons –
Użycie niekomercyjne 4.0 Polska (CC-BY-NC).
creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.pl

Spis treści

1. Wstęp	4
2. Ogólna charakterystyka programu (założenia teoretyczne i dydaktyczne uwzględniające zasady konstruktywizmu i zindywidualizowane podejście do nauczania, zgodne z założeniami edukacji włączającej)	5
3. Cele kształcenia i wychowania: ogólne i szczegółowe, spójne z podstawą programową	9
4. Treści nauczania	11
5. Warunki i sposób realizacji kształcenia z uwzględnieniem założeń edukacji włączającej	16
6. Procedury osiągania celów wychowania i kształcenia (metody, techniki, formy pracy oraz środki dydaktyczne)	19
7. Ocenianie osiągnięć uczniów	29
8. Ewaluacja programu	32
9. Bibliografia	33

1. Wstęp

Program języka włoskiego *Italiano per futuro* przeznaczony jest do realizacji na trzecim etapie edukacyjnym w szkole branżowej I i II stopnia. Program odnosi się do wszystkich wariantów podstawy programowej kształcenia ogólnego w zakresie języka obcego nowożytnego (Dz. U. 2018, poz. 467 z późn. zm. oraz Dz.U. z 2018, poz. 1679 z późn. zm.).

Adresatami programu są uczniowie szkoły branżowej I stopnia, dla których język włoski:

- stanowi kontynuację języka obcego nowożytnego nauczanego jako pierwszy w szkole podstawowej (III.BS1.1);
- stanowi kontynuację języka obcego nowożytnego nauczanego jako drugi w szkole podstawowej (III.BS1.2);
- stanowi język nauczany od początku w I klasie szkoły branżowej I stopnia (III.BS1.0).

Program jest adresowany również do uczniów szkoły branżowej II stopnia, dla których język włoski:

- stanowi kontynuację języka obcego nowożytnego nauczanego w szkole branżowej I stopnia, który wcześniej był nauczany jako drugi w szkole podstawowej (III.BS2.1);
- stanowi kontynuację języka obcego nowożytnego nauczanego w szkole branżowej I stopnia, który wcześniej był nauczany jako drugi w szkole podstawowej (III.BS2.2);
- stanowi kontynuację języka obcego nowożytnego nauczanego w szkole branżowej I stopnia, którego naukę uczeń rozpoczął od początku w klasie I branżowej szkoły I stopnia (III.BS2.0).

Podstawa programowa kształcenia ogólnego w zakresie języka nowożytnego nawiązuje do poziomów biegłości w zakresie poszczególnych umiejętności językowych opracowanych przez Radę Europy i ujętych w *Europejskim Systemie Opisu Kształcenia Językowego: uczenie się, nauczanie, ocenianie* (ESOKJ). Powiązanie to ma ułatwić określenie orientacyjnego poziomu biegłości językowej oczekiwanego od uczniów po zakończeniu danego etapu kształcenia.

Warto, aby nauczyciel miał świadomość, jakiego poziomu biegłości oczekuje się od uczniów po ukończeniu poszczególnych wariantów na trzecim etapie edukacyjnym. Są to kolejno:

- III.BS1.1 poziom B1;
- III.BS1.2 poziom A2;
- III.BS1.0 poziom A1;
- III.BS2.1 poziom B1+ (B2 w zakresie rozumienia wypowiedzi);
- III.BS2.2 poziom A2+ (B1 w zakresie rozumienia wypowiedzi);
- III.BS2.0 poziom A2+.

Program *Italiano per futuro* odnosi się do celów kształcenia ogólnego, treści nauczania i umiejętności dotyczących wszystkich wyżej wymienionych wariantów trzeciego etapu edukacyjnego.

2. Ogólna charakterystyka programu (założenia teoretyczne i dydaktyczne uwzględniające zasady konstruktywizmu i zindywidualizowane podejście do nauczania, zgodne z założeniami edukacji włączającej)

„(...) umiejętność uczenia się to największy kapitał, który można wynieść ze szkoły.

Jak wiadomo – wiedza dość szybko umyka z głowy lub się dezaktualizuje. Umiejętność uczenia się – najlepiej stale doskonalsza – pozostaje na całe życie”
(Taraszkiewicz, Rose 2006: 119)

Program nauczania języka włoskiego *Italiano per futuro* opiera się na kilku wspierających się teoriach i koncepcjach:

I. Konstruktywizm – to teoria poznania i nauczania, która zakłada, że uczeń jest odkrywcą, badaczem: „Wiedza nie istnieje niezależnie od tego, kto wie, lecz jest konstrukcją ludzkiego umysłu. Człowiek nie jest zatem odbiorcą informacji, ale budowniczym struktur osobistej wiedzy” (Gofron B.).

Konstruktywizm zakłada, że uczeń staje się odkrywcą, sam dociera do reguł, sam wnioskuje i zauważa zasady obowiązujące w języku. Nauczyciel ma być tylko inspiratorem, ma wspierać cznia w tym procesie. To uczeń stwarza wiedzę, wspierając się wcześniejszymi doświadczeniami i wiedzą już posiadaną. Nauczyciel języka powinien starać się wprowadzać nowe zagadnienia gramatyczne poprzez zaprezentowanie uczniom nowej struktury w zdaniu i angażowanie ich w samodzielne sformułowanie reguły. Natomiast wprowadzając nowe słownictwo, powinien odwoływać się do wiedzy uczniów, proponując im burze mózgow lub stworzenie mapy myśli. Wiedza, jaką uczeń zdobędzie w ten sposób, pozostaje na dłużej dzięki doświadczeniu, jakie stało się jego udziałem. Całemu procesowi sprzyja atmosfera zaufania i życzliwości.

II. Konektywizm – jest to uczenie się przez łączenie, polega na rozwijaniu u uczniów umiejętności wyszukiwania wiedzy (np. w materiałach źródłowych, zasobach internetu), jak i krytycznego jej selekcjonowania i właściwego odbioru, co stanowi jeden z zapisów podstawy programowej.

Technologia stała się nieodłączną częścią życia współczesnego człowieka, jest wszechobecna w naszym społeczeństwie, a jej dobra znajomość jest wymagana od pracowników.

Program *Italiano per futuro* sprzyja włączaniu ogólnie dostępnych uczniom technologii w proces nauczania i uczenia się. Konektywizm zakłada, że cała wiedza nie musi znajdować się w naszej pamięci – możemy przechowywać ją w zewnętrznych zasobach, np. w sieci. Istotne jest, aby uczeń wiedział, jak dotrzeć do źródeł, które wesprą go w procesie zdobywania wiedzy. Rolą nauczyciela jest wskazanie uczniom stron internetowych (słowniki, blog językowy), aplikacji (do nauki, powtórek), które będą wiarygodne i korzystnie wpłyną na atrakcyjność lekcji, zainteresowanie ucznia, a także pokażą, jak zdobytą wiedzę może wykorzystać w praktyce (sprawdzenie rozkładu jazdy pociągów, lotów, godzin otwarcia muzeów, zakup biletów online itp.).

III. Neurodydaktyka – jest to założenie opierające się na wiedzy dotyczącej ludzkiego umysłu, pozwalające nauczycielowi stworzyć podczas lekcji warunki nauczania i uczenia się przyjazne mózgowi. Rolą nauczyciela jest wzbudzić ciekawość, zaintrygować ucznia na początku lekcji, wprowadzając go w nowy temat. Entuzjazm nauczyciela może także wzbudzić zainteresowanie przekazywanymi treściami. Za pomocą intonacji, mimiki i gestów nauczyciel może niemalże „zarazić” uczniów pasją i chęcią poznawczą.

Według M. Żylińskiej: „Najistotniejszym elementem i warunkiem osiągnięcia sukcesu jest niewątpliwie odwołanie się do ciekawości poznawczej uczniów, drugim, nie mniej ważnym bezpieczna i przyjazna atmosfera” (Żylińska 2013). To, czy uwaga uczniów skupi się na prezentowanym materiale, w dużej mierze zależy od metod, jakimi posłuży się nauczyciel, wprowadzając nowe treści. Metody mnemotechnik ułatwiających trwałe zapamiętanie nowego materiału mogą okazać się bardzo pomocne i znacznie poprawić efektywność zapamiętywania/kodowania nowych informacji.

IV. Podejście humanistyczne (*humanistic approach*) oraz **holistyczne** (*holistic approach*) – charakteryzuje się zindywidualizowanym traktowaniem każdego ucznia rozumianego jako całość. Oba podejścia przekonują, by odnosić proces dydaktyczny do indywidualnych przeżyć i doświadczeń ucznia. Nauka języka przyczynia się do rozwoju osobistego ucznia oraz daje mu sposobność do lepszego poznania siebie. Zgodnie z podejściem humanistycznym warto zachęcać uczniów do wzięcia odpowiedzialności za przyswajanie wiedzy, co przekłada się na rozwój autonomii i zaangażowania się we własny proces uczenia się. Nauczyciel staje się facylitorem, który tworzy przyjazne środowisko zdobywania wiedzy.

V. Edukacja włączająca rozumiana jest „jako podejście w procesie kształcenia i wychowania, którego celem jest zwiększanie szans edukacyjnych wszystkich osób uczących się poprzez zapewnianie im warunków do rozwijania indywidualnego potencjału, tak by w przyszłości umożliwić im pełnię rozwoju osobistego na miarę swoich możliwości oraz pełne włączenie w życie społeczne” (treść dostępna w serwisie Ministerstwa Edukacji i Nauki, gov.pl; dostęp 9.09.2022). W swoich założeniach nawiązuje do podejścia humanistycznego. W myśl edukacji włączającej uczeń zdobywa wiedzę i umiejętności we współpracy. Istotne jest, aby nauczyciel miał na uwadze indywidualne potrzeby edukacyjne uczniów i dostosował tempo pracy, metody, techniki i formy pracy do możliwości ucznia. Takie podejście może czasem wymagać wprowadzenia innowacyjnych rozwiązań w środowisku klasowym, być może okaże się niezbędnym zaadaptowanie podstawy programowej do potrzeb i możliwości ucznia. W edukacji włączającej bardzo dobrą praktyką jest ścisła współpraca z rodzicami/opiekunami, czasem niezbędne może okazać się zapewnienie uczniom dodatkowych zajęć specjalistycznych i terapeutycznych.

VI. Podejście komunikatywne (*communicative approach*) – kładzie nacisk na rozwijanie kompetencji językowych, które znajdują swoje zastosowanie w różnych sytuacjach komunikacyjnych. Podejście komunikacyjne odgrywa dużą rolę w kształtowaniu funkcji społecznych, „ponieważ każdy uczeń pragnie pokazać siebie, drogą dialogu, negocjacji czy też dyskusji. Poprzez próbę wyrażenia własnych myśli użytkownicy języka przy każdej wypowiedzi konfrontują się z naturalną reakcją odbiorcy. Są zatem stawiani w sytuacjach realistycznych i praktycznych” (Danielik-Kowalska 2012: 200). Podejście komunikacyjne podkreśla nadrzędną rolę komunikacji, która

góruje nad poprawnością. Dlatego doradza się poprawianie ucznia tylko w sytuacjach, które zaburzają właściwy przekaz informacji. Ma to niebagatelny wpływ na polepszenie atmosfery na lekcji, daje uczniowi poczucie akceptacji i wzmacnia motywację do dalszych aktywności komunikacyjnych w języku obcym.

Istotnym elementem uzupełniającym powyższe teorie i koncepcje są **kompetencje kluczowe**, które okazują się być w dzisiejszym świecie niezbędne młodemu człowiekowi w procesie „samorealizacji i rozwoju osobistego, zatrudnienia, włączenia społecznego i zrównoważonego stylu życia”, zgodnie z Zaleceniem Rady UE (Dz. Urz. UE 2018, C189/1):

- w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- w zakresie wielojęzyczności;
- matematyczne oraz w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii;
- cyfrowe;
- osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- obywatelskie;
- w zakresie przedsiębiorczości;
- w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

Kompetencje kluczowe nauczyciel może realizować poprzez właściwy dobór realizowanych na zajęciach treści.

I. Kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji:

- stwarzanie uczniowi możliwości posługiwania się językiem włoskim na zajęciach w zróżnicowanych kontekstach sytuacyjnych poprzez proponowanie licznych aktywności językowych, np. receptywnych (rozumienie ze słuchu oraz tekstów pisanych), produktywnych (tworzenie komunikatów ustnych i pisemnych, np. prowadzenie debaty czy wyrażanie opinii).

II. Kompetencje w zakresie wielojęzyczności:

- zaznajomienie uczniów z kontekstem kulturalnym Włoch oraz różnicami i podobieństwami kulturowymi między Włochami a Polską;
- zwrócenie uwagi uczniom na różnice i podobieństwa językowe, znaczeniowe oraz pochodzenie wybranych wyrazów, powiedzeń i związków frazeologicznych;
- ćwiczenie transformacji tekstów i wypowiedzi ustnych i pisemnych z języka włoskiego na polski i odwrotnie;
- posługiwanie się aplikacjami oraz korzystanie z zasobów internetowych wspomagających uczenie się języka włoskiego.

III. Kompetencje matematyczne oraz kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii:

- wprowadzenie słownictwa dotyczącego liczebników, działań matematycznych, figur geometrycznych oraz słownictwa dotyczącego świata nauki, a także roślin i zwierząt;
- nauka gramatyki oraz stosowanie ćwiczeń rozwijających logiczne myślenie ucznia, np. grupowanie wyrazów, układanie w kolejności chronologicznej wydarzeń, przyporządkowywanie pojęć do definicji, wyciąganie wniosków, analizowanie, opisywanie tabel i wykresów.

IV. Kompetencje cyfrowe:

- korzystanie w procesie dydaktycznym z komputera, tabletu, tablicy multimedialnej oraz smartfona, a także uczestnictwo w lekcjach/szkoleniach online, tworzenie filmików, korzystanie z aplikacji, słowników internetowych, poczty e-mail, pisanie bloga, korzystanie z mediów społecznościowych i komunikatorów, wyszukiwanie informacji w internecie;
- pogłębianie u uczniów świadomości bezpiecznego wykorzystywania zasobów internetu z uwzględnieniem praw autorskich.

V. Kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się:

- rozwój autonomii ucznia, jego odpowiedzialności za własny proces uczenia się oraz stosowanie najskuteczniejszych dla niego strategii przyswajania wiedzy;
- wsparcie w budowaniu motywacji wewnętrznej ucznia, umiejętności wyznaczania celów i wytrwałości w dążeniu do ich realizacji, wzmacnianie poczucia własnej wartości, efektywnego zarządzania własną pracą, energią oraz umiejętność pracy w grupie;
- rozwijanie postaw tolerancji i szacunku;
- zachęcanie do refleksji dotyczącej własnej pracy, umiejętności właściwego reagowania na niepowodzenia, jakie spotykają ucznia, umiejętności pokonywania trudności w nauce i uczeniu się na własnych błędach.

VI. Kompetencje obywatelskie:

- zachęcanie uczniów do podejmowania się różnych ról w zespole oraz zaangażowania w działania społeczne i lokalne;
- nawiązywanie w nauczanych treściach do procesów globalnych i wydarzeń w Europie i w kraju;
- rozwijanie tożsamości i świadomości europejskiej.

VII. Kompetencje w zakresie przedsiębiorczości:

- wprowadzanie ćwiczeń rozwijających kreatywność ucznia, jego myślenie strategiczne oraz planowanie i wyznaczanie sobie celów;
- praca metodą projektu edukacyjnego;
- ćwiczenie się w umiejętności negocjowania, kierowania zespołem/grupą, prezentacji treści.

VIII. Kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej:

- zapoznanie uczniów z nazwami znanych produktów i marek włoskich, obyczajami/tradycjami i świętami włoskimi, dorobkiem kulturalnym Włoch (muzyka, literatura, film, sztuka);
- zachęcanie uczniów do czynnego uczestnictwa w konkursach i festiwalach bądź przedstawieniach związanych z kulturą Włoch czy też w organizowanych w szkole dniach kultury włoskiej.

Niniejszy program sięga także do **metody partycypacyjnej**, mającej na celu aktywne włączenie uczniów w proces dydaktyczny, w którym uczeń traktowany jest jako podmiot suwerenny. Tym samym rola nauczyciela zmienia się w stronę doradcy. Uczeń partycypuje, ma wpływ na dobór nauczanych treści oraz stosowanych metod.

Bierze odpowiedzialność za swój proces uczenia się, a jego potrzeby są respektowane. Nauczyciel, przeprowadzając monitoring i ewaluację, na bieżąco konsultuje z uczniami ich potrzeby i pomysły dotyczące przebiegu procesu dydaktycznego.

3. Cele kształcenia i wychowania: ogólne i szczegółowe, spójne z podstawą programową

Rozwijanie kompetencji językowych oraz komunikacyjnych stanowi jedno z najważniejszych zadań szkoły branżowej I i II stopnia. Zaleca się, aby nauczyciel, wspierając rozwój kompetencji językowych i komunikacyjnych uczniów, dążył do łączenia teorii i praktyki językowej. Zadaniem nauczyciela jest dbałość o rozwój intelektualny uczniów, czemu służy wzbogacanie słownictwa, jakim dysponuje młodzież, poprzez wprowadzanie terminologii właściwej nauczaniu języka włoskiego.

Celem kształcenia ogólnego w szkole branżowej I i II stopnia zgodnie z podstawą programową (Dz. U. 2018, poz. 467 z późn. zm. oraz Dz.U. 2018, poz. 1679 z późn. zm.) jest rozwijanie umiejętności uczniów w oparciu o uporządkowaną i systematyczną wiedzę oraz doskonalenie umiejętności myślowo-językowych, do których należą:

- czytanie ze zrozumieniem;
- twórcze pisanie;
- umiejętność formułowania pytań oraz problemów;
- posługiwanie się kryteriami;
- umiejętność uzasadniania i wyjaśniania;
- posługiwanie się przykładami;
- definiowanie pojęć;
- wnioskowanie;
- klasyfikowanie itp.

Celem nauczania jest wspieranie rozwoju osobistych zainteresowań ucznia, a także przyczynianie się do zintegrowania wiedzy przedmiotowej z różnych dyscyplin. Uczniowie w procesie dydaktycznym zdobywają umiejętności samodzielnego formułowania wniosków, przemyśleń i opinii oraz uzasadniania ich, a także rozważania cudzych opinii poprzez uczestnictwo w dialogu. Podczas lekcji uczniowie rozwijają zdolność krytycznego oraz logicznego myślenia i łączenia go z umiejętnościami wyobraźniowo-twórczymi. Współpraca w grupach w środowisku szkolnym rozwija w uczniach wrażliwość społeczną, estetyczną i moralną. Liczne i różnorodne metody i techniki pracy na lekcjach rozwijają w uczniach zdolności obcowania z kulturą oraz jej rozumienie, a co za tym idzie – kształtują postawę szacunku dla innych ludzi, dla wiedzy, wzbudzają pasję poznawczą i zachęcają do praktycznego stosowania zdobytych umiejętności i wiedzy.

Do najważniejszych umiejętności zdobywanych przez ucznia w trakcie kształcenia ogólnego w szkole branżowej I i II stopnia należą (Dz. U. 2018, poz. 467 z późn. zm. oraz Dz.U. 2018, poz. 1679 z późn. zm.):

- myślenie – obejmujące wiele operacji umysłowych, takich jak: rozumowanie, wnioskowanie, abstrahowanie, sądzenie, wyobrażanie sobie, rozwiązywanie problemów, twórczość. Poprzez nauczanie w szkole ponadpodstawowej równocześnie wielu przedmiotów uczniowie rozwijają różnorodne typy myślenia: syntetyczny, komputacyjny, logiczny, analityczny, kreatywny, przyczynowo-skutkowy, abstrakcyjny.

Podstawę wszechstronnego rozwoju ucznia stanowi synteza myślenia percepcyjnego i pojęciowego, które są rozwijane w ciągłym procesie edukacyjnym;

- czytanie – umiejętność wymagająca zarówno rozumienia sensów, jak i znaczeń symbolicznych wypowiedzi jest kluczową umiejętnością językową i psychologiczną, która prowadzi do rozwoju osobowego ucznia oraz jego aktywnego uczestnictwa w społeczeństwie, a co za tym idzie – przekazywania doświadczeń między pokoleniami;
- umiejętność komunikowania się w języku ojczystym i w językach obcych, zarówno w mowie, jak i w piśmie – jest to jedna z umiejętności społecznych, która opiera się na znajomości norm językowych i podstaw porozumiewania się w różnych kontekstach sytuacyjnych;
- umiejętność kreatywnego rozwiązywania problemów wywodzących się z różnych dziedzin przy pomocy metod i narzędzi wywodzących się z informatyki, a w tym z programowania;
- umiejętność posługiwania się nowoczesnymi technologiami informacyjno-komunikacyjnymi, w tym poszanowanie praw autorskich oraz bezpieczne korzystanie z zasobów sieci;
- umiejętność rzetelnego korzystania ze źródeł, samodzielnego wyszukiwania informacji, dokonywania ich wartościowania i syntezy;
- wyrabianie w sobie nawyków systematycznego uczenia się, grupowania i systematyzowania zdobytej wiedzy i jej pogłębiania;
- umiejętność zarówno współpracy w grupie, jak i podejmowania działań indywidualnych.

Program *Italiano per futuro* wspiera nauczycieli w stwarzaniu uczniom właściwych warunków „do nabywania wiedzy oraz w zdobywaniu umiejętności wyszukiwania, porządkowania i wykorzystywania informacji z różnych źródeł oraz dokumentowania swojej pracy, z uwzględnieniem prawidłowej kompozycji tekstu i zasad jego organizacji, z zastosowaniem technologii informacyjno-komunikacyjnych (Dz. U. 2018, poz. 467 z późn. zm. oraz Dz.U. 2018, poz. 1679 z późn. zm.). Ważne jest także, aby nauczyciel poświęcił uwagę edukacji medialnej. Należy przygotować uczniów w procesie nauki do właściwego odbioru i bezpiecznego korzystania z zasobów internetu oraz poszanowania praw autorskich.

Dzięki właściwie ukierunkowanemu doborowi treści na lekcjach języka obcego nauczyciel ma sposobność promowania edukacji zdrowotnej oraz rozwijania u uczniów postawy dbałości o zdrowie własne i innych. Właściwym wydaje się poruszanie tematów dotyczących form spędzania wolnego czasu, odżywiania się, rutyny codziennej, zdrowia, sportu itp. Właściwie zastosowane metody mogą zachęcić uczniów do refleksji nad własnym zdrowiem, co może przełożyć się na wykształcenie w przyszłości nawyków i przekonań prozdrowotnych.

Zgodnie z podstawą programową należy także w procesie edukacyjnym dołożyć wszelkich starań, aby wykształcić wśród uczniów następujące postawy: uczciwości, wiarygodności, odpowiedzialności, wytrwałości, poczucia własnej wartości, szacunku dla innych ludzi, ciekawości poznawczej, kreatywności, przedsiębiorczości, kultury osobistej, gotowości do uczestnictwa w kulturze, podejmowania inicjatyw oraz pracy zespołowej, postawy obywatelskiej, poszanowania tradycji i kultury własnego narodu oraz poszanowania dla innych kultur i tradycji.

Szczególną uwagę należy zwrócić na korzyści z podejmowania pracy metodą projektu, która wspiera nabywanie wyżej wymienionych kompetencji oraz rozwija przedsiębiorczość i kreatywność uczniów. Metoda projektu pozwala na wybór i dostosowanie zadań do możliwości psychofizycznych ucznia oraz jego tempa uczenia się.

Niniejszy program *Italiano per futuro* obejmuje wszystkie cele ogólne dla języka nowożytnego opisane w podstawie programowej (Dz. U. 2018, poz. 467 z późn. zm. oraz Dz.U. 2018, poz. 1679 z późn. zm.).

Cele szczegółowe ujęte w podstawie programowej obejmują pięć obszarów:

- znajomość środków językowych;
- rozumienie wypowiedzi;
- tworzenie wypowiedzi;
- reagowanie na wypowiedzi;
- przetwarzanie wypowiedzi.

Nauczanie języka w zakresie szkoły branżowej I i II stopnia, w zależności od wariantu realizowanej podstawy programowej, ma spełniać poniższe wymagania określone w zakresie wyżej wymienionych celów szczegółowych. Podstawa programowa (PP) szczegółowo określa:

- stopień stosowania przez uczniów środków językowych zarówno leksykalnych, gramatycznych, jak i fonetycznych oraz ortograficznych, konieczny do zrealizowania celów szczegółowych wynikających z podstawy programowej;
- stopień rozumienia wypowiedzi ustnych i pisemnych;
- stopień tworzenia przez ucznia wypowiedzi ustnych i pisemnych, a w przypadku III.SP2.0 stwarzających możliwość porozumiewania się w środowisku pracy. Umiejętność reagowania w sposób adekwatny do danej sytuacji komunikacyjnej, zarówno w formie ustnej, jak i pisemnej, w typowych sytuacjach życia codziennego, a w przypadku III.SP2.0 również w sytuacjach związanych z komunikowaniem się w środowisku pracy.

Ponadto treść podstawy programowej wskazuje na konieczność kształcenia umiejętności zmiany formy przekazu ustnego bądź pisemnego wypowiedzi z języka włoskiego na polski i odwrotnie.

Ważne jest, aby działania nauczyciela wspierały indywidualny rozwój każdego ucznia, a w szczególności odnosiły się do jego potrzeb i możliwości. Program zakłada podejście holistyczne, opierając się na założeniach edukacji włączającej. Zadaniem nauczyciela jest zapewnienie uczniom optymalnych warunków nauki, dlatego również dobór form nauczania powinien wspierać rozwój potencjału każdego ucznia.

4. Treści nauczania

Zaproponowany układ treści odnosi się do wszystkich wariantów podstawy programowej kształcenia w zakresie języka obcego na trzecim poziomie edukacyjnym. Zależnie od tego, czy uczeń kontynuuje naukę języka włoskiego, czy rozpoczyna, (III. SP1.0) nauczyciel powinien wybrać odpowiedni dla swojej klasy wariant. Zakres niektórych treści pokrywa się dla wszystkich wariantów, inne różnią się poziomem biegłości lub są treściami dodatkowymi.

Poszerzenie tematyki powinno wynikać z zainteresowań uczniów oraz klas, do jakich uczęszczają. Różne tematy zainteresują uczniów, w zależności od tego, jakich zawodów się uczą.

Uczeń posługuje się bardzo (III.SB1.0) podstawowym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych), umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie następujących tematów:

1. „Człowiek”:

- dane osobowe;
- wygląd zewnętrzny;
- cechy charakteru;
- rzeczy osobiste;
- uczucia i emocje;
- umiejętności i zainteresowania;
- **okresy życia** (III.SB1.0).

2. „Miejsce zamieszkania”:

- dom i jego okolica;
- poruszanie się po mieście;
- miejscowość (miasto, wieś);
- pomieszczenia i wyposażenie domu;
- prace domowe.

3. „Edukacja szkolna”:

- szkoła i jej pomieszczenia;
- przedmioty nauczania;
- uczenie się;
- przybory szkolne;
- życie szkoły;
- **oceny szkolne;**
- **zajęcia pozalekcyjne** (III.SB2.0).

4. „Życie zawodowe”:

- popularne zawody i związane z nimi czynności i obowiązki (III.SB2.0);
- miejsce pracy;
- narzędzia i nazewnictwo ściśle związane z nauczonym zawodem;
- praca dorywcza;
- wybór zawodu (III.SB2.0).

5. „Życie prywatne”:

- rodzina;
- znajomi i przyjaciele;
- zwierzęta domowe;
- czynności życia codziennego;
- określanie czasu;
- formy spędzania czasu wolnego;
- święta i **uroczystości** (III.SB2.0), **urodziny** (III.SB1.0);
- **konflikty i problemy** (III.SB2.0).

6. „Żywnienie”:

- artykuły spożywcze;
- posiłki i **ich przygotowywanie** (III.SB2.0);
- lokale gastronomiczne.

7. „Zakupy i usługi”:

- rodzaje sklepów;
- towary i ich cechy;
- sprzedawanie i kupowanie;
- środki płatnicze;
- korzystanie z usług;
- **wymiana i zwrot towaru, promocje** (III.SB2.0).

8. „Podróże i turystyka”:

- środki transportu i korzystanie z nich;
- orientacja w terenie;
- hotel;
- wycieczki;
- **zwiedzanie** (III.SB2.0).

9. „Kultura”:

- uczestnictwo w kulturze;
- tradycje i zwyczaje;
- media;
- **twórcy i ich dzieła** (III.SB2.0).

10. „Sport”:

- dyscypliny sportu;
- sprzęt sportowy;
- obiekty sportowe;
- uprawianie sportu;
- **imprezy sportowe** (III.SB2.0).

11. „Zdrowie”:

- samopoczucie;
- choroby, ich objawy i leczenie;
- **zdrowy tryb życia** (III.SB2.0).

12. „Świat przyrody”:

- pogoda;
- pory roku;
- rośliny i zwierzęta;
- krajobraz;
- **zagrożenia i ochrona środowiska naturalnego** (III.SB2.0).

13. „Nauka i technika” (III.SB2.0):

- wynalazki;
- korzystanie z podstawowych urządzeń technicznych i technologii informacyjno-komunikacyjnych.

14. „Społeczeństwo” (III.SB2.0):

- wydarzenia i zjawiska społeczne.

15. Podstawowe elementy wiedzy o bezpieczeństwie i higienie pracy oraz podejmowaniu i prowadzeniu działalności gospodarczej (III.SB2.0) – zakres tematyczny związany z efektami kształcenia, określonymi w podstawie programowej kształcenia w zawodach.

Program *Italiano per futuro* proponuje dodatkowo wprowadzenie treści związanych z:

- atrakcjami turystycznymi Włoch: miasta, zabytki;
- wypoczynkiem i rekreacją we Włoszech;
- regionami oraz państwami autonomicznymi na terenie Włoch: Watykan, San Marino;
- gestami i kontekstem kulturowym;
- strukturą i organizacją przedsiębiorstw;
- słownictwem branżowym (w zależności od profesji: system produkcji, instrukcje obsługi maszyn, elementy mechaniki itp.).

Ważne jest, aby uczniowie podczas nauki języka poznawali go łącznie z jego kontekstem kulturowym. Włochy są krajem obfitującym w bogactwo kulturowe, dlatego warto uczyć się tego języka w oparciu o kulturę, sztukę i geografię kraju. Proponując tematy, należy wziąć pod uwagę praktyczne wykorzystanie nabytej wiedzy oraz kierować się wychowaniem młodego człowieka w duchu tolerancji oraz poszanowania tradycji i kultury. Treści w istotny sposób wpływają na kształcenie wśród uczniów postaw szacunku dla drugiego człowieka, rozwijają pasję, wzbudzają zainteresowania oraz kształtują postawy i umiejętności niezbędne w życiu. Należy sięgać po szeroki zestaw metod aktywizujących ucznia, a w szczególności do metody projektów, która daje duże możliwości w zakresie kształtowania kompetencji społecznych, a także pozwala dopasować zadania do możliwości ucznia.

Wyżej wymienione treści nauczania wspierają rozwój kompetencji kluczowych nie tylko w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej, kompetencji obywatelskich czy społecznych – wspierają również nabywanie umiejętności uczenia się i porozumiewania w języku ojczystym i obcym. Warto podkreślić, że kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje naukowo-techniczne wspierane są wykorzystywaniem technologii informatycznej przez uczniów zaangażowanych w poszukiwanie informacji źródłowych, analizowanie treści w języku obcym, rozwijanie analitycznego myślenia, stosowanie struktur gramatycznych i rozwiązywanie stawianych przed uczniem problemów.

Pod względem gramatycznym program proponuje następujące treści:

I. SZKOŁA BRANŻOWA I STOPNIA (III.BS1.0)

1. Czasownik:

- czasowniki regularne i nieregularne, odmiana;
- I, II, III koniugacja w czasie *presente*;

- czasowniki posiłkowe;
- czasowniki zwrotne.

2. Rodzajnik:

- formy i użycie rodzajnika określonego, nieokreślonego, częściowego;
- użycie rodzajnika z zaimkami dzierżawczymi przy rzeczownikach oznaczających pokrewieństwo, np. *il mio fratello maggiore*;
- **rodzajnik przed nazwami własnymi**, np. *la Loren*, oraz nazwami geograficznymi, np. *la nebbiosa Milano*.

3. Rzeczownik:

- liczba pojedyncza i mnoga;
- formy regularne;
- formy nieregularne, np. *uomini*;
- rzeczowniki pochodzenia obcego, np. *cinema, film, computer*;
- rodzaj męski i żeński;
- zdrobnienia, np. *sorellina*.

4. Zaimek:

- zaimki wskazujące rzeczowne i przymiotne *questo, quello* i ich formy;
- zaimki dzierżawcze rzeczowne i przymiotne;
- zaimek dzierżawczy w funkcji rzeczownika, np. *i miei = i miei genitori*;
- zaimki pytające rzeczowne i przymiotne;
- zaimki osobowe;
- zaimki osobowe w funkcji podmiotu.

5. Liczebnik:

- liczebniki główne i porządkowe.

6. Rzeczownik:

- liczba pojedyncza i mnoga;
- rodzaj męski i żeński;
- miejsce przymiotnika w zdaniu, zmiana miejsca przymiotnika a jego znaczenie;
- podstawowe przysłówki czasu, miejsca i sposobu.

7. Przyimek i spójnik:

- przyimki proste, np. *a, di*;
- przyimki ściągnięte, np. *del, sullo*.

8. Składnia:

- zdanie pojedyncze;
- zdanie oznajmujące;
- zdanie pytające z *dove, quando, chi, che cosa, perché*;
- zdanie przeczące;
- podwójne przeczenie, np. *Non ho visto nessuno*.

II. SZKOŁA BRANŻOWA II STOPNIA (III.SB2.0)

Proponuje się stosowanie spiralnego układu treści, nawiązującego do wiedzy zdobytej przez uczniów na poprzednim poziomie edukacyjnym, oraz rozbudowanie jej do wymaganego poziomu (tutaj A2). Dobór treści będzie w dużej mierze dostosowany do potrzeb grupy i będzie miał charakter bardziej indywidualny. Warto wzbogacić dotychczasowy zasób wiedzy o dodatkowe czasy: *futuro semplice*, *passato prossimo*, *imperfetto*, a także pierwszy okres warunkowy. Korzystne będzie wprowadzenie także zagadnień dotyczących *imperativo diretto* oraz zaimków dopełnienia bliższego i dalszego. W zakresie leksykalnym natomiast istotne jest, aby rozszerzać słownictwo właściwe dla danej profesji. Na przykładzie szkoły hotelarsko-gastronomicznej byłoby to słownictwo dotyczące np.:

- umiejętności przywitania i pożegnania gości, przeproszenia i prośby o pomoc;
- zachowania przy stole – wzniesienia toastu, życzenia smacznego;
- rezerwacji pokoju hotelowego, przyjmowania gości hotelowych;
- jedzenia (słownictwo dotyczące śniadania, przystawki, dania głównego, deseru, napojów, potraw, owoców, warzyw itp.);
- zwyczajów włoskich związanych z kuchnią, porami spożywania posiłków;
- przygotowywania potraw, przepisów;
- przyborów oraz sprzętów kuchennych;
- słownictwa związanego z szukaniem zatrudnienia w hotelarstwie i gastronomii (pisanie CV, listu motywacyjnego itp.);
- skarg i reklamacji;
- rachunków oraz opłat (prowadzenie rozmów na tematy finansowe, środki płatnicze, faktury, banki);
- higieny i bezpieczeństwa pracy.

5. Warunki i sposób realizacji kształcenia z uwzględnieniem założeń edukacji włączającej

Dla prawidłowego realizowania programu kluczowa jest analiza potrzeb ucznia – na jej podstawie nauczyciel dobiera właściwe formy i metody pracy. Ważne jest, aby proces dydaktyczny przebiegał w warunkach sprzyjających uczeniu się. Refleksyjny nauczyciel dzięki obserwacji zespołu klasowego, wyciągając wnioski, może zadbać o autonomiczny rozwój uczniów, wyposażając ich w strategie uczenia się oraz dostosowując metody pracy do określonej grupy.

Na lekcji języka obcego jako najważniejszy cel wysuwa się komunikacja w nauczonym języku. Z tego względu należy dążyć do wykorzystywania zachodzących w klasie interakcji uczeń-nauczyciel oraz uczeń-uczeń do stosowania komunikacji w języku obcym. Dobrą praktyką jest przekazanie uczniom (lub w grupach bardziej zaawansowanych – wspólne opracowanie) listy najczęstszych pytań, poleceń oraz zwrotów, którymi uczniowie będą się posługiwać na lekcjach. Taką listę uczniowie mogą wkleić do zeszytu. Warto ponadto, aby znajdowała się w formie plakatu w dobrze widocznym miejscu w klasie.

Rolą nauczyciela jest stwarzanie uczniom wielu sposobności do wypowiedzenia się w języku obcym. Należy pamiętać, aby każdy uczeń mógł zabrać głos na lekcji. Z pewnością zróżnicowane formy pracy (grupowej, w parach, indywidualnej) sprzyjają

stwarzaniu takich sytuacji. Ogromny wpływ na proces edukacji ma przyjazna atmosfera lekcji. Zwłaszcza na początku nauczania języka obcego, gdy w zespole klasowym znajdują się uczniowie nieśmiali lub mający jeszcze problemy z wypowiedzianiem się w języku obcym, ważne jest, aby położyć nacisk na kształcenie płynności wypowiedzi. Z tego względu zaleca się nie przerywać uczniowi i nie poprawiać jego wypowiedzi w trakcie jej trwania. Błędy można omówić po skończonych wypowiedziach kilku uczniów, tak by nie wskazywać i nie analizować na forum błędów konkretnych osób. Stosując metodę komunikatywną w nauczaniu, nie można zapominać też o dążeniu do poprawności, nawet jeżeli na początku będzie to poprawność w zakresie podstawowych struktur.

Należy wziąć pod uwagę, że nauka języka obcego jest procesem długim i wieloletnim oraz wiąże się z koniecznością rozwoju w zakresie poszczególnych umiejętności. Zadaniem nauczyciela jest dostosowanie wymagań, metod i form pracy do potrzeb uczniów oraz do właściwego wariantu podstawy programowej. Do zrealizowania tego celu niezbędne są właściwe warunki kształcenia. Należy uwzględnić ilość godzin języka włoskiego realizowanych z daną grupą uczniów, tak aby czas mógł być optymalnie wykorzystany (Dz. U. 2018, poz. 467 z późn. zm. oraz Dz.U. 2018, poz. 1679 z późn. zm.).

Przestrzeń, w jakiej realizowane są zajęcia z języka obcego, odgrywa zasadniczą rolę dla procesu dydaktycznego. Lekcje języka obcego powinny być prowadzone w odpowiednio wyposażonej sali. Dobrze, aby znalazły się w niej szafki, w których nauczyciel mógłby przechowywać pomoce dydaktyczne, takie jak: timer, plansze do gier, kostki do gry i pionki, maskotkę lub piłkę do wykorzystania podczas ćwiczeń utrwalających. Należy zapewnić uczniom dostęp do słowników, które powinny znajdować się w sali językowej. Właściwie przygotowana sala powinna zapewnić dostęp do pomocy wizualnych, komputera ze stałym łączem internetowym, odtwarzacza płyt CD / plików dźwiękowych, a także pozwalać na przeprowadzanie ćwiczeń językowych w grupach (Dz. U. 2018, poz. 467 z późn. zm. oraz Dz.U. 2018, poz. 1679 z późn. zm.). Zaleca się, aby ustawianie stolików sprzyjało swobodnemu przemieszczaniu się uczniów podczas lekcji, pracy w grupie lub podczas ćwiczeń wymagających współpracy z wieloma osobami w klasie. Warto od czasu do czasu zaproponować uczniom zmianę miejsca w klasie lub ustawienia stołów, ponieważ tworzenie nowych, zaskakujących sytuacji sprzyja zapamiętywaniu.

Warto czasami przeprowadzić lekcję poza klasą, np. mogą to być wspólne wyjścia do muzeum, na wystawy czy wycieczki związane z kulturą, historią lub sztuką Włoch. Uczniowie dzięki takim lekcjom o interdyscyplinarnym charakterze mogą zyskać większą motywację i ciekawość względem przekazywanych treści.

Należy zachęcać uczniów do pracy różnymi technikami uczenia się oraz do nauki własnej z wykorzystaniem filmów, książek (np. uproszczonych lektur) lub różnorodnych materiałów źródłowych. Uczniowie mogą wykorzystać naukę języka włoskiego do rozwijania własnych zainteresowań oraz pasji. Mogą poszukiwać materiałów źródłowych na interesujący ich temat. Uczeń z większym zaangażowaniem stara się zrozumieć treści, które zaspokajają jego potrzeby komunikacyjne. Nauczyciel, który zna swoich uczniów, może polecić każdemu z nich odpowiednie artykuły lub strony internetowe związane z danym zainteresowaniem lub pasją.

Treści zaproponowane w podstawie programowej można wzbogacić o aspekty związane z profilem szkoły lub klasy, do której uczęszczają uczniowie. Dobierając dodatkowe treści, nauczyciel powinien mieć na uwadze ukierunkowanie zawodowe i przydatność proponowanych treści w przyszłej karierze uczniów.

ZAŁOŻENIA EDUKACJI WŁĄCZAJĄCEJ

W myśl prawa oświatowego (Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym, Dz. U. 2017, poz. 1578 z późn. zm., tj. Dz. U. 2020, poz. 1309) rolą nauczyciela jest dostosowanie treści, metod i organizacji nauczania do możliwości psychofizycznych uczniów.

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. 2017, poz. 1591 z późn. zm.; tj. Dz. U. 2020, poz. 1280) wskazuje na potrzebę objęcia ucznia pomocą psychologiczno-pedagogiczną w przedszkolu, szkole i placówce. Konieczność takiego wsparcia wynika z:

1. niepełnosprawności;
2. niedostosowania społecznego;
3. zagrożenia niedostosowaniem społecznym;
4. zaburzeń zachowania lub emocji;
5. szczególnych uzdolnień;
6. specyficznych trudności w uczeniu się;
7. deficytów kompetencji i zaburzeń sprawności językowych;
8. choroby przewlekłej;
9. sytuacji kryzysowych lub traumatycznych;
10. niepowodzeń edukacyjnych;
11. zaniedbań środowiskowych związanych z sytuacją bytową ucznia i jego rodziny, sposobem spędzania czasu wolnego i kontaktami środowiskowymi;
12. trudności adaptacyjnych związanych z różnicami kulturowymi lub ze zmianą środowiska edukacyjnego, w tym związanych z wcześniejszym kształceniem za granicą.

Młodzież z niepełnosprawnością, niedostosowaniem społecznym i zagrożona niedostosowaniem społecznym powinna być włączona w proces edukacyjny zgodnie z indywidualnymi potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi oraz predyspozycjami. Punkty 7 i 8 wskazują na obowiązek szkoły dotyczący dostosowania możliwości opieki i kształcenia wobec uczniów zarówno niepełnosprawnych, jak i szczególnie uzdolnionych, „przez umożliwianie realizowania zindywidualizowanego procesu kształcenia, form i programów nauczania oraz zajęć rewalidacyjnych”. Zatem rolą nauczyciela jest postępować zgodnie z zaleceniami edukacji włączającej, zwanej także edukacją inkluzywną (Al-Khamisy 2013: 41), mającej na celu włączyć w proces dydaktyczny uczniów o różnych potrzebach edukacyjnych.

Zaleca się niżej wymienione formy pracy z uczniem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (SPE):

- wydłużenie czasu pracy;
- dopasowanie sposobów komunikowania się z uczniem;
- zmiana form aktywności z uwzględnieniem potrzeb ucznia;
- podzielenie nauczanych zagadnień na mniejsze partie;
- zwiększenie ilości ćwiczeń, a także powtórzeń omówionych zagadnień;
- dostosowanie ilości bodźców związanych z procesem nauczania;
- odwoływanie się do konkretności;
- stosowanie metody poglądowości – stosowanie poznania wielozmysłowego;
- zapewnienie uczniom możliwości korzystania z nauki języków obcych na miarę ich możliwości oraz potrzeb;
- w razie potrzeby zastosowanie dodatkowych środków zarówno dydaktycznych, jak i technicznych;
- zastosowanie różnorodnych kart zadań do pracy samodzielnej;
- powtarzanie reguł, które obowiązują w klasie i szkole, oraz wyznaczanie granic, a także egzekwowanie ich przestrzegania.

Nauczyciel może pomóc swoim uczniom również poprzez stosowanie metod i form pracy aktywizujących uczniów, docenianie ich wysiłków oraz częste chwalenie. Nie należy podkreślać błędów uczniów, ale konstruktywnie wskazać na elementy i sposoby, w jakie mogą poprawić swoje umiejętności lub poszerzyć wiedzę. Zawsze należy zwrócić uwagę na to, co uczniowi się udało, co już potrafi, odwołując się do jego zasobów i wcześniejszych osiągnięć. W przypadku uczniów ze SPE istotne jest budowanie ich pozytywnej samooceny, która często bywa u nich zaniżona.

Biorąc pod uwagę pracę w warunkach zdalnych, nauczyciel powinien zadbać o dobrą organizację czasu lekcji. Uczniowie pracujący przy komputerach mogą wykazywać większe zmęczenie i szybciej mogą się u nich pojawić znużenie i problemy z koncentracją.

6. Procedury osiągania celów wychowania i kształcenia (metody, techniki, formy pracy oraz środki dydaktyczne)

„Powiedz mi, a zapomnę,
pokaż mi, a zapamiętam,
pozwól mi zrobić, a zrozumieć”.

Konfucjusz

Szkoły branżowe są miejscami, w których uczniowie nastawieni są na zdobycie wybranego zawodu. Dlatego tak istotne jest uczenie się przez doświadczenie. David Kolb, amerykański badacz sposobów uczenia się, opracował następujący schemat nazywany cyklem Kolba:

- Pierwszym etapem jest **doświadczenie**, a więc uczeń styka się z nowym zagadnieniem nie w oderwaniu od kontekstu, ale właśnie w konkretnej sytuacji komunikacyjnej lub w przeczytanym zdaniu.

- Wówczas następuje drugi etap: **obserwacji, wniosków i refleksji**. Uczeń zastanawia się nad usłyszanym lub przeczytanym zdaniem i stara się je zrozumieć. Zauważa podobieństwa do struktur, które już zna. Szuka schematu, logiki w tworzeniu struktury.
- Tym samym przechodzi do trzeciego etapu, w którym z wyciągniętych wniosków **tworzy hipotezy, teorie**. Formułuje własne założenia co do reguły tworzenia zdania, zastosowania czasu lub innej formy gramatycznej lub leksykalnej.
- Cykl kończy się **zastosowaniem w praktyce** postawionej tezy; jest to czas na testowanie wypracowanych założeń.

Cykl Kolba, czyli cykl uczenia się można powtarzać wielokrotnie. Wiedza zdobyta na drodze doświadczenia jest dużo lepiej przyswajana i pozostaje w pamięci na dłużej. Jej pragmatyczne korzyści są wymierne.

Kolb zaproponował połączenie zaprezentowanego cyklu ze stylami uczenia się. Style uczenia to z dużym prawdopodobieństwem nie wrodzone prawidłowości, ale preferencje co do tego, jak uczeń woli się uczyć. Style uczenia uczniowie często dobierają w zależności od zadania, jakiego się podejmują.

Peter Honey i Alan Mumford wyróżnili następujące style uczenia w oparciu o cykl Kolba:

- **Aktywista** (działanie, ale i odczuwanie) – uczy się poprzez działanie, lubi rolę lidera, lubi podejmować decyzje, preferuje podejmowanie działań oraz ryzykowanie, doświadczanie, nie lubi bierności, narzuconego porządku, schematycznej ścieżki.
- **Typ refleksyjny** (przeгляд, obserwacja) – potrzebuje czasu na zastanowienie się, aby móc podjąć decyzję lub wymienić się z innymi opinią, refleksją. Nie lubi sytuacji, w których należy działać szybko i nie ma czasu na myślenie. Preferuje obserwację, stoi z boku, uczy się przez wyciąganie wniosków z zaobserwowanych zjawisk. Charakteryzuje się szczegółowością i podejściem analitycznym.
- **Teoretyk** (myślenie, teoretyzowanie) – skupia się na faktach, lubi schematy, modele, teorie, wykazuje się myśleniem abstrakcyjnym, analizuje i syntetyzuje wiadomości, wykazuje się logicznym myśleniem, lubi cytaty, statystyki, wykresy. Cechuje go systematyczne i uporządkowane działanie. Nie lubi zagłębiać się w uczucia, nie sprzyja mu chaos i brak uporządkowania wiadomości.
- **Pragmatyk** (zastosowanie w działaniu) – motywują go działania mające określony cel, przykładem dużą wagę do sensu podejmowanych działań, potrzebuje, aby to, czego się uczy, korelowało z jego celami zawodowymi, życiowymi. Lubi eksperymentować, poszukiwać nowych rozwiązań.

Poniżej wymienione zostają metody i formy pracy preferowane przez uczniów z danym stylem uczenia się.

Aktywista:

- odgrywanie scenek, ról, drama;
- symulacje sytuacji;
- praca w grupach;
- rozwiązywanie problemów, wymyślanie rozwiązań, dokonywanie wyborów: wyzwania, burza mózgów;
- rywalizacja;

- otwarte myślenie;
- twórcze działanie;
- korzystanie z technologii;
- praktyczne zajęcia;
- prezentowanie;
- wywiady.

Typ refleksyjny:

- dyskusje (refleksyjne) w parach;
- przyglądanie się, przysłuchiwanie się;
- praca samodzielna, analiza;
- wywiady;
- analiza tekstów, filmów itp.;
- czytanie;
- doświadczanie;
- pokazy;
- samoocena.

Teoretyk:

- zadawanie pytań (teoretycznych, dociekliwych);
- skupianie się na szczegółach;
- dyskusje (teoretyczne);
- wyrażanie swoich opinii, teorii, debaty;
- testy, zadania zamknięte charakteryzujące się uporządkowaniem;
- zadania bazujące na ideach.

Pragmatyk:

- rozwiązywanie problemów;
- analiza przypadków, przykłady;
- dyskusje;
- symulacje;
- zajęcia praktyczne, związane z zawodem, przydatne w przyszłości;
- zastosowanie teorii w praktyce;
- praca metodą projektu;
- pokazy umiejętności praktycznych.

Przy doborze metod niniejszy program odnosi się do podejścia **holistycznego** w nauczaniu oraz do metody **partycypacji** z zastosowaniem w pedagogice i wychodzącej naprzeciw założeniom współczesnej szkoły i potrzebom rozwijającego się świata. Profesor Bauman stwierdza: „Jedynym, niezmiennym celem edukacji zarówno w przeszłości, obecnie, jak i na przyszłość, jest przygotowanie młodych ludzi do życia w rzeczywistości, w którą wkraczają. Aby przygotować się do niej, potrzebują wskazówek i instrukcji; praktycznej, konkretnej wiedzy możliwej do zastosowania (...). Aby spełnić ten warunek «praktyczności» dobre szkolnictwo musi stymulować i propagować otwartość, a nie zamykanie się umysłu” (Bauman 2012: 31).

Metoda partycypacji stosuje różne techniki i metody aktywizujące, które łączą nauczane treści z praktyką. Nauczyciel staje się partnerem w procesie uczenia się.

Nauczanie metodą partycypacji bazuje na następujących założeniach:

- Uczniowie są różni i mogą preferować odmienne style uczenia się.
- Wiedza jest zdobywana poprzez interakcję z innymi osobami.
- Proces uczenia jest skuteczniejszy, gdy treści zorientowane są na cele i potrzeby ucznia.
- Przyjazna atmosfera wpływa na efektywność procesu uczenia się.
- Nauka odbywa się przez doświadczenie, aktywny udział w lekcji i rozwiązywanie problemów.
- Nauczanie łączy teorię z praktyką, wiedza znajduje praktyczne zastosowanie w przyszłej pracy lub życiu ucznia.

Metoda partycypacyjna wspiera rozwój umiejętności komunikowania się, podejmowania decyzji, negocjacji, przedstawiania swojej opinii, argumentowania. Rozwija szereg kompetencji kluczowych i miękkich (logiczne myślenie, współpracę w grupie, kreatywność, demokrację, asertywność, poszanowanie dla innych osób, autonomię ucznia).

Zaleca się stosowanie zróżnicowanych form i metod pracy, co w najpełniejszy sposób wpłynie na rozwój ucznia, zaspokoi jego potrzeby edukacyjne związane z przyszłym życiem, ścieżką zawodową, a także przyczyni się do wykształcenia umiejętności uczenia się przez całe życie.

FORMY I METODY PRACY

Należy różnicować formy pracy. „Zajęcia mają przygotować dzieci i młodzież do życia, w życiu zaś zmuszeni jesteśmy pracować w różnych sytuacjach, w różnych układach społecznych, dlatego ważnym zadaniem szkoły jest wyrobienie u uczniów umiejętności pracy zarówno jednostkowej, jak i grupowej czy zbiorowej” (Okoń 2003: 325).

Formy pracy należy dobierać stosownie do celu lekcji. Wyróżniamy następujące formy pracy:

- **Praca indywidualna** zalecana jest podczas słuchania nagrań, głośnego odczytywania tekstu, wyszukiwania informacji w tekście bądź sprawdzania zadań domowych.
- **Praca z całą klasą** sprawdza się, gdy nauczyciel prezentuje i omawia nowe zagadnienia. Taka forma pracy znajdzie swoje zastosowanie również podczas prezentacji, jakie uczniowie przygotowują np. na temat przyszłego zawodu, bądź podczas prezentacji swoich hobby i zainteresowań. Uczeń może wesprzeć swoje wystąpienie na forum grupy przygotowanym plakatem bądź prezentacją. Uczeń może także zaprezentować na forum swoją ulubioną książkę lub przynieść rekwizyty związane z jego pasją. Jest to forma pracy atrakcyjna dla uczniów, zwłaszcza że pozostali mogą na koniec prezentacji zadawać pytania do obejrzanego i wysłuchanego materiału. Warto na samym początku poinformować uczniów o konieczności wynotowywania pytań, które będą mogli zadać po zakończonej prezentacji. Nauczyciel zmotywuje w ten sposób uczniów do uważnego słuchania oraz aktywnego uczestnictwa w lekcji. Po formę pracy z całym zespołem klasowym można również sięgnąć podczas gier językowych, różnych zabaw edukacyjnych oraz prezentowania wyników prac grupowych.

- **Praca w parach i małych grupach** (3–5-osobowych) – sprzyja nauce komunikowania się poprzez częstą interakcję, która jest możliwa, gdy klasa pracuje w grupach. W tym samym czasie wszyscy uczniowie są zaangażowani w proces komunikowania się. Taka forma sprzyja odgrywaniu scenek sytuacyjnych i ćwiczeniu dialogów, a także pracy metodą dramy. Jest to forma umożliwiająca uczniowi przećwiczenie i utrwalenie struktur gramatycznych i leksykalnych. Przeprowadzanie ćwiczeń w warunkach szkolnych daje uczniowi możliwość bezpiecznego zaimplementowania poznanych struktur i stawienia czoła różnym sytuacjom komunikacyjnym. W ten sposób kształtowana jest u uczniów gotowość do podjęcia się podobnych wyzwań językowych w przyszłości. Grupowe formy pracy wspomagają również rozwój kompetencji społecznych oraz umiejętności współpracy. Nauczyciel może wspierać i monitorować pracę uczniów, podchodząc do grup i przysłuchując się ich rozmowie. Warto wówczas pozostać raczej w charakterze życzliwego słuchacza niż kogoś, kto ocenia wypowiedzi uczniów. Dopuszczane jest użycie języka ojczystego w początkowych etapach nauki języka włoskiego oraz w sytuacjach, w których właściwe zrozumienie zagadnienia odgrywa istotną rolę i przewyższa korzyści z posługiwania się językiem obcym. Należy zaznaczyć, że komunikacja w języku polskim podczas lekcji powinna być raczej wyjątkiem, a nie regułą. Należy stopniowo zwiększać ilości języka włoskiego na lekcji w stosunku do użycia języka ojczystego. Tworząc komunikat w języku obcym, nauczyciel może wspomagać się mimiką, gestami, co ułatwi zrozumienie każdemu uczniowi, a w szczególności uczniowi ze SPE. Praca w zarówno w parach, jak i w grupach sprzyja włączaniu uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w proces nauczania i uczenia się. Grupy można dobierać zgodnie z zasadą „uczmy się od siebie”, w której skład wchodzi uczniowie zróżnicowani pod względem umiejętności i możliwości edukacyjnych. Wówczas uczeń zdolniejszy może stać się „ekspertem” pomagającym, wspierającym innych uczniów. Korzyści są obopólne, jeden uczeń utrwala zdobytą wiedzę, drugi uczy się od kolegi/koleżanki z klasy. Należy pamiętać o wyznaczeniu odpowiedniej ilości czasu na rozwiązanie zadania, aby uczeń zdolniejszy nie decydował się na rozwiązanie go bez udziału ucznia lub uczniów, z którymi ma współpracować.

Wyróżniamy jednolitą i zróżnicowaną formę pracy:

- **W formie jednolitej** w tym samym czasie każda z grup uczniów pracuje nad rozstrzygnięciem tego samego problemu albo wykonuje takie samo ćwiczenie. Następnie uczniowie na forum klasy dyskutują nad uzyskanym rezultatem.
- **W formie zróżnicowanej** każda grupa uczniów w tym samym czasie rozwiązuje inną część zadania. Może to być np. odpowiedź na pytania do danej części tekstu lub np. w przypadku szkoły branżowej hotelarskiej każda z grup pracuje nad rozwiązaniem jednego z problemów zgłaszanych przez gości hotelowych. Ćwiczenie bezpośrednio związane z profilem i przyszłym zawodem wzmacnia motywację uczniów oraz ich zaangażowanie w wykonywane zadanie.

Metody aktywizujące:

- **Mapa myśli** – uczniowie przedstawiają wiadomości w formie graficznej w sposób pogrupowany i usystematyzowany. Istotne jest stosowanie różnych kolorów symboli, obrazków.

- **Burza mózgow**, inaczej giełda pomysłów – jest dobrym pomysłem na wprowadzenie uczniów w nowe zagadnienie, sprzyja kreatywności, twórczemu myśleniu. Prowadzi do powstania w krótkim czasie wielu pomysłów. Można ją zastosować przy poszukiwaniu odpowiedzi na pytanie lub przy poszukiwaniu rozwiązań zadań problemowych.
- **Pisanie na ścianie** jest odmianą burzy mózgow. Nadaje się także do połączenia z metodą mapy myśli. Uczniowie indywidualnie wypisują na samoprzylepnych karteczkach swoje pomysły, w kolejnej fazie są one eksponowane na ścianie. Można je także pogrupować w formie mapy myśli. W podsumowaniu należy przedyskutować rezultaty.
- **Memory** – metoda sprzyjająca zapamiętywaniu słownictwa, związków frazeologicznych, przysłów. Może mieć zarówno formę obrazkową, słowną, jak i łączoną.
- **Koło zdjęć** – nauczyciel rozkłada w kole fotografie, które stanowią inspirację do rozmowy dla uczniów stojących wokół nich. Z powodzeniem można je zastosować na lekcjach zdalnych. Nauczyciel może zaprezentować uczniom darmowe fotografie zaczerpnięte z następujących stron: pixabay.com; unsplash.com; pexels.com; pl.freepik.com; travelcoffeebook.com; pickupimage.com; pixnio.com (dostęp 9.09.2022).
- **Dyskusja** – jest metodą, dzięki której uczeń dobywa umiejętności przekonywania, argumentowania, wypowiedzenia oraz obrony własnego stanowiska.
- **Dywanik pomysłów** – jest to odmiana metody dyskusji. Wartością dodaną jest tutaj wprowadzenie elementu wizualnego. Uczniowie otrzymują samoprzylepne karteczki, na których, pracując w grupach, zapisują rozwiązania danego ćwiczenia lub problemu. Następnie umieszczają je na większych kartonach. Pomysły poddawane są dyskusji.
- **Tętniące grupy** – uczniowie rozmawiają przez 2–3 minuty w parach na zadany temat. Następnie dyskusja jest kontynuowana na forum. Jest to metoda przychodząca z pomocą, gdy dyskusja w grupie okazuje się jałowa lub utknie w martwym punkcie.
- **Kolaż, plakat** – metoda służy wizualnemu przedstawieniu i uporządkowaniu pomysłów uczniów.
- **Metoda kuli śnieżnej** – uczniowie zaczynają pracę samodzielnie, czytają tekst lub go wysłuchują. Następnie pracują w parach, w których ich rolą jest porównanie notatek z wykonanego wcześniej zadania. Później pary łączą się w grupy. Uczniowie tym razem wymieniają się swoimi spostrzeżeniami i uzgadniają wspólne rozwiązanie. Na zakończenie ćwiczenia prezentują wspólną wersję lub rozwiązanie na forum klasy.
- **Wędrujące kartki** – metodę można wykorzystać do pracy w sześciuosobowych grupach lub z całym zespołem klasowym. Uczniowie otrzymują zadanie, nad którym pracują indywidualnie. W następnej kolejności przekazują kartkę z własnymi notatkami koledze/koleżance po prawej stronie. Każdy uczeń zapoznaje się z otrzymanymi notatkami i ponownie słucha nagrania, tym razem dopisuje swoje uwagi. Kartki wędrują dalej według tej samej zasady. Na zakończenie uczniowie dyskutują na temat usłyszanych informacji, bazując na posiadanych notatkach. Dzięki temu zadaniu uczniowie uczą się od siebie nawzajem.
- **Wzajemne odpytywanie** jest metodą wzmacniającą opanowanie materiału i angażującą uczniów. Pracując w grupach, uczniowie układają zestaw pytań, które następnie zadają uczniom z innych grup.

- **Drama** jest metodą, w której uczniowie, wcielając się w postaci, odgrywają dane role, rozwiązując dany problem.
- **Odgrywanie ról** – metoda, w której uczniowie odgrywają dane role, np. sprzedawcy, klienta itp.
- **Symulacje** – różnią się od odgrywania ról tym, że istnieje pewien schemat/scenariusz postępowania. Podczas symulacji można zaangażować emocje, zwłaszcza gdy dotyczą trudnej sytuacji.
- **Łożysko kulkowe** (Kugellager) – uczniowie stają w dwóch kołach naprzeciwko siebie. Następnie prowadzą rozmowę z osobą stojącą lub siedzącą naprzeciwko. Na sygnał nauczyciela uczniowie z koła wewnętrznego przesuwać się o jedno miejsce i kontynuują rozmowę z kolejną osobą.
- **Spacer po klasie** – zadaniem uczniów jest zebranie przez 10 minut informacji potrzebnych do uzupełnienia karty pracy od jak największej liczby osób w klasie.
- **Piłeczka** (można wykorzystać także maskotkę) – nauczyciel lub uczniowie zadają pytanie, a następnie rzucają piłkę/maskotkę w kierunku osoby, która ma odpowiedzieć na zadane pytanie.
- **Metoda projektu** – szczególnie zalecana w szkołach branżowych, ponieważ pozwala wykorzystać cały drzemiący w uczniach potencjał i pod wieloma aspektami rozwija ich personalnie. Wspiera rozwój kompetencji miękkich oraz kluczowych dla rozwoju człowieka i przygotowuje go do samodzielnego prosperowania w świecie zarówno zawodowym, jak i prywatnym.
- **Metoda stacji dydaktycznych** – uczniowie w grupach krążą od stanowiska do stanowiska (stacji), opracowując przygotowane tam dla nich zadania.
- **Metoda odwróconej lekcji** – uczniowie w domu przygotowują się do lekcji na zadany temat. Podczas zajęć następuje prezentacja pracy uczniów oraz dyskusja na temat jej efektów.
- **Gry i zabawy językowe** – motywują, wpływają na dobrą atmosferę, służą utrwaleniu materiału. Ważne jest, aby każda z nich miała określony cel dydaktyczny.

TECHNIKI NAUCZANIA

Zastosowanie różnorodnych technik pracy z uczniami wpływa na efektywność pracy nauczyciela. Dobrą praktyką jest przekazanie uczniom podstawowych informacji i wskazówek dotyczących stosowania mnemotechnik i technik uczenia się. Dobrze jest podjąć z uczniami temat ich sposobów uczenia się i uzupełnić te metody o techniki zaproponowane przez nauczyciela podczas lekcji.

Kształtowanie sprawności receptywnych (słuchanie i czytanie)

Ważną umiejętnością jest sprawność rozumienia komunikatu zarówno przekazywanego uczniowi w postaci wypowiedzi ustnej, jak i informacji pisemnej. Nie zawsze w sytuacjach naturalnych jesteśmy w stanie zrozumieć cały komunikat. Dlatego ważne jest, aby ćwiczyć z uczniami umiejętność **domysłu językowego**. Technika ta pomaga w zrozumieniu komunikatu poprzez domyślanie się z kontekstu znaczenia słów oraz struktur. Do istotnych strategii receptywnych należy zaliczyć również umiejętność **globalnego rozumienia** komunikatu, a także intencji autora i zrozumienie właściwego stylu wypowiedzi: formalnego lub nieformalnego. Ważne jest także kształtowanie umiejętności ucznia do rozpoznania głównego przekazu komunikatu, a także **wyszukiwania poszczególnych informacji** w szerszym kontekście.

W tym celu można posłużyć się następującymi technikami:

- wybór obrazka, odnajdywanie na nim różnic lub podobieństw;
- odszukanie zdań prawdziwych i fałszywych;
- wybór wielokrotny;
- tekst z lukami;
- kończenie zdań;
- streszczenie, a także parafrazowanie wypowiedzi lub tekstu;
- odpowiedź na pytania;
- dyskusja;
- sformułowanie hipotezy;
- układanie w kolejności obrazków, fragmentów wypowiedzi, informacji;
- łączenie w pary, dobieranie właściwych elementów do całości.

Kształtowanie sprawności produktywnych (mówienie i pisanie)

Uczeń ćwiczy sprawności mówienia i pisania w celu przekazywania informacji i czynnego, twórczego wyrażania swoich myśli, opinii, potrzeb odbiorcy komunikatu.

Należy stworzyć uczniowi jak najczęstszą okazję do porozumiewania się w języku obcym na lekcji, co bezpośrednio przyczyni się do zwiększenia efektywności i sprawności w zakresie mówienia i pisania w języku włoskim. Istotne jest, aby sytuacje były możliwie zbliżone do naturalnych. Gdy uczniowie chcą poprosić nauczyciela o powtórzenie wypowiedzi lub zwrócić się o pomoc do kolegi lub koleżanki, dobrze, aby stosowali właściwy komunikat w języku włoskim. Przyjmuje się, że uczniowie podczas lekcji będą posługiwać się językiem włoskim – chociażby w zakresie stosowania podstawowych pytań czy zwrotów. Zwłaszcza na początkowych etapach nauki dopuszcza się stosowanie języka polskiego, gdy uczniowie uczą się tłumaczenia zdań i tekstów, a także gdy wyjaśnienie niektórych zagadnień gramatycznych w języku włoskim byłoby utrudnione. Jednakże konsekwencja nauczyciela jest czynnikiem bezpośrednio wpływającym na stosowanie języka włoskiego podczas zajęć – uczniowie z czasem przyzwyczajają się do takiej praktyki, stanie się ona dla nich naturalna i oczywista. W kolejnych miesiącach i latach nauki języka komunikat w języku włoskim powinien przeważać nad komunikacją w języku ojczystym. Od czasu do czasu warto także odwołać się do analogii w innych językach obcych, zwłaszcza jeżeli są to języki znane uczniowi, co pozwoli mu odnieść się do już posiadanej wiedzy. Na aktywne używanie języka na lekcji wpływ ma też forma pracy, np. w parach lub małych grupach uczniowie mają możliwość jednoczesnego ćwiczenia wypowiedzi w języku obcym.

Istotą ćwiczeń komunikacyjnych na lekcjach języka włoskiego jest doskonalenie porozumiewania się w różnych kontekstach sytuacyjnych przy użyciu adekwatnego rejestru wypowiedzi (formalnego lub nieformalnego).

Ponieważ nauka na trzecim etapie dedykacyjnym w szkole branżowej II stopnia może zakończyć się egzaminem maturalnym, zadaniem nauczyciela jest zapoznanie uczniów ze strategiami tworzenia wypowiedzi oraz ze strategiami egzaminacyjnymi. W tym celu można nawiązać współpracę z nauczycielem języka polskiego, aby zapoznać ucznia z charakterystyczną konstrukcją wypowiedzi (esejem, rozprawką, recenzją, listem, w tym listem formalnym itp.).

Na rozwój sprawności produktywnych wpłynąć mogą następujące techniki:

- wykorzystywanie sekwencji obrazków, komiksu, rozsypanki do tworzenia historyjki;
- wywiady oraz ankiety;
- uzupełnianie informacji;
- ćwiczenia kształtujące tworzenie wypowiedzi w sposób logiczny i spójny;
- ćwiczenia rozwijające umiejętności posługiwania się różnymi funkcjami językowymi w celu zakomunikowania swojej opinii, negocjowania, zapraszania, odmawiania, wyrażania zgody lub dezaprobaty;
- ćwiczenia usprawniające umiejętność rozpoczęcia, podtrzymywania oraz zakończenia wypowiedzi;
- ćwiczenia kształtujące umiejętności właściwego posługiwania się danymi strukturami leksykalno-gramatycznymi, spójnikami, zaimkami, chronologią narracji (czasy gramatyczne) itp.;
- ćwiczenia wpływające na poprawną wymowę i pisownię. Mogą to być różnego rodzaju łamańce językowe lub dryle.

Nauczanie słownictwa

Nowe słownictwo należy wprowadzać w oparciu o cel komunikacyjny, jaki towarzyszy uczniom szkoły branżowej. Zakres leksykalny może się różnić od realizowanego wariantu podstawy programowej, zawodu, jaki uczniowie planują wykonywać w przyszłości oraz ich zainteresowań.

Techniki wspomagające nauczanie leksyki:

- tworzenie historyjek, opowiadań, listów itp.;
- łączenie słowa z jego definicją;
- opisywanie oraz analizowanie wykresów, map, zdjęć, obrazków itp.;
- uzupełnianie zdań z lukami lub ich transformacja;
- śpiewanie piosenek;
- odgrywanie scenek;
- wymyślanie synonimów i antonimów;
- gry i zabawy, memory, krzyżówki, quizy, domino itp.;
- wykreślanie intruza – słowa nie pasującego do pozostałych.

Nauczanie gramatyki

Celem nadrzędnym w nauczaniu języka obcego jest skuteczne komunikowanie się. Dlatego w nauczaniu gramatyki niezwykle istotne jest umieszczanie ćwiczeń gramatycznych w konkretnym kontekście komunikacyjnym. Nauczyciel w tym celu może poprosić uczniów o przeanalizowanie tekstu lub wypowiedzi zawierającej omawianą strukturę bądź posłużyć się wybraną metodą nauczania gramatyki. Według H. Komorowskiej w nauczaniu gramatyki wyróżniamy trzy fazy: prezentacji, ćwiczenia/utrwalania i stosowania (Komorowska 2009: 165).

W celu wprowadzenia nowego materiału można sięgnąć do **metody indukcyjnej** (uczeń sam stara się odkryć i zapisać hipotezę opisującą daną regułę gramatyczną) lub **dedukcyjnej** (nauczyciel wyjaśnia uczniom zasady tworzenia i stosowania nowej zasady gramatycznej).

Techniki wspierające nauczanie gramatyki:

- parafraza;
- gry i zabawy językowe, uzupełnianie luk;
- dokończenie zdań i/lub ich transformacja;
- wybór jednej poprawnej wersji słowa;
- uzupełnianie zdań lub tekstu z lukami;
- ćwiczenia komunikacyjne przy użyciu danej struktury gramatycznej.

Nauczanie w układzie spiralnym, zarówno gramatyki, jak i słownictwa zakłada powrót do omawianych wcześniej zagadnień z jednoczesnym nadbudowywaniem i uzupełnianiem poznanych treści. Podejście to wspomaga asocjację materiału i nowych treści z wcześniejszymi doświadczeniami i wiedzą, jaką posiada uczeń.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE

Środki dydaktyczne to wszystkie przedmioty, urządzenia i materiały, które ułatwiają zorganizowanie nauczania i uczenia się. Możemy wymienić podręczniki, słowniki, tablice (tradycyjną, białą, multimedialną), plakaty, gry, kostki do gier, przybory piśmiennicze, sprzęt (komputer, rzutnik, smartfon). Podczas konieczności prowadzenia lekcji w trybie hybrydowym czy online niezwykle istotnym środkiem dydaktycznym będzie komputer lub tablet, a także zasoby internetu. Nauczyciel może sam tworzyć środki dydaktyczne dostosowane do potrzeb jego uczniów oraz skorzystać z darmowych materiałów dostępnych na platformach:

- edilingua.it (słowniczki oraz darmowa aplikacja na telefon służąca do nauki słownictwa; dostęp 9.09.2022);
- almaedizioni.it; almaedizioni.it (materiał multimedialny, filmy z ćwiczeniami; dostęp 9.09.2022);
- musicaperjunior.blogspot.com (piosenki wraz z wideoklipem i tekstem z gotowymi ćwiczeniami leksykalno-gramatycznymi; dostęp 9.09.2022).

Linki do ćwiczeń, gier i kostki interaktywnej oraz sprawdzianów tworzonych (opcja darmowa) na platformach:

- genial.ly (aktywne prezentacje, gry, escape room i wiele innych; dostęp 9.09.2022);
- wordwall.net (gry, testy, ruletka, losowanie, quizy, materiały do druku; dostęp 9.09.2022);
- pickerwheel.com – koło decyzyjne służące do np. przydziału uczniów do grup, wybierania tematu wypowiedzi, ćwiczenia lub sprawdzania form gramatycznych itp.; dostęp 9.09.2022);
- hot-potatoes.softonic.pl (gry, quizy i wiele więcej – darmowa instalacja; dostęp 9.09.2022);
- Kahoot, Socrative i Quizz (tworzenie quizów);
- kanały na kanale YouTube, Vimeo (możliwe udostępnianie plików video);
- podcasty, TedTalks;
- słowniki oraz aplikacje służące do nauki słówek (Pons, Fiskoteka, Quizlet, Dulingo, LanguageGuide).

W trybie lekcji zdalnych nauczyciel może przesłać uczniom link do gier, quizów, ćwiczeń lub sprawdzianów, które utworzył. Inną opcją jest udostępnienie uczniom ekranu z wyświetlonym zadaniem. Materiały dodatkowe dotyczące

kultury czy ciekawostek nauczyciel może przekazywać uczniom za pomocą mediów społecznościowych, np. Facebooka, bądź za pomocą bloga czy strony szkoły. Pomocne mogą okazać się również aplikacje mobilne na smartfony, jak Messenger, WhatsApp. Można po nie sięgnąć w sytuacji, gdy uczniowie pracują np. nad projektem i potrzebują komunikować się w obrębie danej grupy.

Środki dydaktyczne odgrywają ważną rolę w procesie edukacyjnym. Wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych (TIK) w nauczaniu poprzez implementację gier, zabaw, quizów czy różnego rodzaju ćwiczeń dydaktycznych do zasobów internetu może wspomóc w zaktywizowaniu ucznia i wzmocnić jego zaangażowanie i motywację do uczestnictwa w lekcji.

UCZNIOWIE O SPECJALNYCH POTRZEBACH

Metody aktywizujące doskonale sprawdzają się w pracy z klasą różnorodną pod względem uczęszczających do niej uczniów. Należy pamiętać, żeby proponowane zadania i ćwiczenia dostosować do możliwości ucznia. Oceniając należy także pamiętać o docenieniu wkładu pracy ucznia ze SPE, a także o zaleceniach zawartych w orzeczeniach i opiniach wydanych przez Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną. Uczniowi z dysleksją można wydłużyć czas pracy czy pisania sprawdzianu, ograniczyć ilość zadań bądź w przypadku nieczytelnych fragmentów wypracowań lub testów – poprosić o ich odczytanie. Dla ucznia niedowidzącego należałoby dostosować materiał dydaktyczny poprzez zastosowanie odpowiedniej czcionki. Należy w takim przypadku zwrócić uwagę na zapis na tablicy, powinien być on wyraźny i czytelny (duże litery, staranne pismo). Uczeń słabowidzący powinien usiąść w klasie w pierwszych ławkach, aby mógł z mniejszym wysiłkiem odczytywać informacje zamieszczane na tablicy. Uczniowie zdolni mogą otrzymywać zadania dodatkowe lub o większym stopniu trudności.

7. Ocenianie osiągnięć uczniów

Program *Italiano per futuro* proponuje dwa rodzaje oceniania: sumujące oraz kształtujące. Oba uzupełniają się nawzajem i dają jasny obraz osiągnięć uczniów. Mierzą postępy uczniów zarówno w zakresie zdobytej wiedzy, umiejętności, postaw, jak i kompetencji kluczowych.

Ocenianie sumujące ma postać stopni szkolnych i opiera się na ocenianiu wewnątrzszkolnym. Jego celem jest podsumowanie procesu nauczania na danym etapie oraz wykazanie, czy postanowienia założone w programie zostały zrealizowane. Głównie wskazuje na przeszłe osiągnięcia lub porażki ucznia.

Ocenianie kształtujące (OK) pomagające się uczyć; formatywne lub konstruktywne. Wspiera ucznia w procesie uczenia się, pełni funkcję motywującą ucznia do nauki. Wywiera istotny wpływ na dobrą atmosferę w klasie i na pozytywne relacje między uczniem i nauczycielem. Może przybierać różne formy, jest pomocne w rozpoznawaniu braków i w szybkim ich uzupełnieniu. Jest to ocenianie sprzyjające poprawie jakości nauczania, ponieważ na bieżąco pokazuje nauczycielowi oraz uczniowi, jak przebiega proces dydaktyczny i jakich zmian należy dokonywać. Ocenianie kształtujące jest ściśle związane z nauczaniem. Opiera się na założeniu, że „ocena ma pomóc uczniom się uczyć i rozwijać, a nauczycielom ma pomóc planować proces nauczania i nauczać efektywnie. W tym kontekście ocenianie nie tylko służy uczeniu się, ale samo w sobie jest uczeniem się i nauczaniem (ang. *assessment as learning*)” (jows.pl; dostęp 9.09.2022).

Ocenianie kształtujące charakteryzuje się:

- ścisłym związkiem z planowaniem;
- uwzględnieniem stylów i sposobów uczenia się uczniów;
- bazowaniem na sprawdzonych metodach nauczania;
- dokładnym określeniem celów oraz kryteriów sukcesu;
- budowaniem pozytywnych relacji w klasie;
- korzystaniem z oceniania w realizacji całego procesu dydaktycznego (od planowania po osiągnięcia);
- stosowaniem samooceny oraz oceny koleżeńskiej;
- udzielaniem uczniowi konstruktywnej informacji zwrotnej wskazującej na to, jak uczeń może poprawić pracę i dalej się rozwijać;
- stosowaniem oceniania kształtującego na każdym etapie edukacyjnym w pracy z każdym uczniem (por. tamże).

Do najważniejszych założeń oceniania kształtującego można zaliczyć:

1. Tak zwane NaCoBeZU – nauczyciel na początku lekcji informuje uczniów, na co będzie zwracał uwagę przy ocenianiu. Można również ustalić NaCoBeZu we współpracy z uczniami. Ma to dodatkowe korzyści wychowawcze, kształtuje w uczniach odpowiedzialność za własny proces uczenia się, motywację i poczucie celu, zwłaszcza jeśli uczeń brał udział w jego wyznaczeniu. Samo uświadomienie uczniom na początku lekcji, czego będą się uczyć, wpływa na koncentrację uwagi na wybranych zagadnieniach.

Należy pamiętać podczas oceniania o wcześniejszych ustaleniach nauczyciela z uczniami – działania wykraczające poza ustalone wymagania można docenić pochwałą ustną lub dodatkowym komentarzem do pracy. Istnieje możliwość ustalenia z uczniami dodatkowego NaCoBeZU na szóstkę. W przypadku uczniów ze SPE należy uwzględnić zalecenia poradni psychologiczno-pedagogicznej. Można wydłużyć czas pracy lub skrócić ilość wymaganych zadań.

Na koniec lekcji warto podsumować pracę, weryfikując postawione na początku cele, i zadać uczniom pytania: „Czego się dzisiaj nauczyłeś(-aś)?”, „Co cię zaskoczyło?”, „Co było dla ciebie nowe?” (zob. psp7stalowa.pl; PDF, 2,6 MB; dostęp 9.09.2022).

2. Zadawanie pytań kluczowych. Są to pytania tak sformułowane, by zaciekać ucznia oraz pobudzić kreatywne myślenie. Mają rolę motywującą, przyciągają uwagę, koncentrują ją na omawianych treściach, zachęcają do wyrażania własnej opinii. Przykłady: „Jak będzie wyglądało nasze mieszkanie/dom za 50 lat?”; „Czy Włoszki jadają na śniadanie pączki?”; „Ile jest typów makaronów?”; „Co mają wspólnego bracia kapucyni i kawa cappuccino?”. Poprzez organizowanie dyskusji nauczyciel może zbadać i dowiedzieć się, jak jego uczniowie radzą sobie z omawianymi zagadnieniami. Informacje o trudnościach pomogą nauczycielowi zmodyfikować i dostosować stosowane przez niego metody dydaktyczne.

3. Efektywna **informacja zwrotna**, jakiej nauczyciel udziela uczniowi w kontekście jego postępów i wykonywanych zadań, powinna zawierać cztery elementy (Sterna 2015: 53):

- docenienie dobrych elementów pracy ucznia (co wykonałeś dobrze) – „Mocną stroną Twojej pracy jest...”, „Zrobiło na mnie wrażenie...”, „Cieszę się, że...”, „Podoba mi się, że...”, „Możesz być bardzo zadowolony(-na) z...”;

- zauważenie tego, co wymaga poprawy lub dodatkowej pracy ze strony ucznia (co poszło nie tak) – „Widzę, że w pracy zabrakło...”, „Odnotowałam/zauważyłam/wychwyciłam następujące błędy / kilka błędów”, „Zaobserwowałam, że...”;
- informacja dla ucznia, co powinien poprawić (dlaczego się nie udało);
- wskazówki, w jakim kierunku powinien uczeń dalej pracować (co możesz zrobić).

Informacja zwrotna jest tym efektywniejsza, z im większą regularnością stosuje ją nauczyciel. Powinna mieć miejsce na bieżąco po wykonaniu ćwiczenia. Istotne jest, aby udzielając informacji zwrotnej, skupić się na wskazówkach i uwagach dotyczących pracy ucznia, a nie jego samego. Zapewni to wzmocnienie pozytywnych relacji, zaufania, szacunku oraz dobrej atmosfery lekcji.

4. **Ocena koleżeńska.** Uczniowie oceniają/recenzują nawzajem swoje prace, korzystając z ustalonych wcześniej kryteriów, w skład których mogą wchodzić cztery elementy informacji zwrotnej.

5. **Samoocena.** Uczeń sam dokonuje analizy swoich zmagania. Poddaje refleksji swoją wiedzę, a co za tym idzie stosowane przez niego strategie uczenia się. Samoocena ma służyć wyciąganiu wniosków i polepszeniu efektów nauki. Nauczyciel może przygotować dla uczniów arkusze do samooceny.

„Uczniowie mogą wykorzystywać grafy i wykresy, aby monitorować swoje postępy w odniesieniu do celu uczenia się obejmującego naukę (...) słówek (...) itp. Mogą oni na przykład zaznaczać swoje wyniki z cotygodniowych quizów (...) na wykresach liniowych lub słupkowych” (Moss, Brookhart 2014: 93). Po każdej takiej analizie należy zapytać uczniów, czy są zadowoleni z rezultatów. Jeżeli tak, warto, aby uczeń odpowiedział sobie na pytanie, jak tego dokonał, i wyciągnął wnioski na przyszłe działania. Jeżeli nie – należy zmotywować ucznia, aby zastanowił się nad tym, co mógłby zmienić w swoim działaniu, aby poprawić swoją efektywność uczenia się.

Prostą metodą jest również zapisywanie np. wymagań z NaCoBeZu w tabelce, w której przy każdym wymaganiu / zrealizowanym zagadnieniu uczeń zaznaczy jedną z trzech wartości: „Potrafię”, „Prawie”, „Jeszcze nie”.

Kolejną propozycją może być **tabela sukcesu** utworzona na końcu zeszytu, w której uczeń będzie regularnie zaznaczał swoje postępy, zamalowując jedną z kratek lub wklejając naklejkę otrzymaną od nauczyciela za wykonanie jakiegoś ustalonego zadania. Z tabeli sukcesu można uczynić grę klasową, ponieważ uczniowie zdobywają kolejne punkty.

Mogą to być punkty np. za regularne odrabianie prac domowych, za ukończenie kolejnych etapów projektu, za udzielenie poprawnych odpowiedzi. W tabeli mogą się znaleźć z jednej strony dni i miesiące, a z drugiej zadania. Prowadzenie tabeli może zachęcić ucznia do monitorowania swoich postępów i planowania pracy. Motywująca będzie już sama satysfakcja z możliwości zaznaczania dokonanego progresu.

Innym sposobem samooceny i motywacji może być tak zwany **partner sukcesu**. Uczniowie dobierają się w pary, a ich zadaniem jest kontakt (telefoniczny) raz w tygodniu w celu podzielenia się swoimi sukcesami. Uczniowie wzajemnie odpowiadają sobie na następujące pytania:

- Co mi się udało w tym tygodniu, z czego jestem dumny(-na)?
- Co mi nie poszło, gdzie mogłem(-am) zrobić coś lepiej?
- Jakie wyciągam wnioski na kolejny tydzień, jak powinienem/powinnam pracować, co mogę zrobić inaczej, aby być dumny(-na) z siebie?
- Co planuję zrobić w najbliższym tygodniu? Jakie stoją przede mną zadania i jaki będzie pierwszy krok, który postawię, żeby je zrealizować? Kiedy planuję go wykonać?

Metoda wspiera autonomię ucznia, uczy planowania pracy własnej i skłania do wzięcia odpowiedzialności za własny proces dydaktyczny. Wpływa na kształtowanie nawyków konsekwencji i systematyczności w podejmowanych działaniach, daje poczucie wsparcia. Uczeń może skonfrontować swój model uczenia się i planowania z kolegą i wzajemnie mogą uczyć się od siebie, korzystając z rad drugiej osoby.

Praca metodami aktywizującymi, a w szczególności praca metodą projektu, świetnie nadają się do stosowania oceniania kształtującego.

8. Ewaluacja programu

Autor programu zaleca ewaluację po każdym roku nauczania – czyli tak zwaną ewaluację formatywną. Warto często monitorować efekty i rezultaty podjętych działań, a na koniec roku szkolnego wyciągnąć wnioski z tego, jak pracować z programem i jakimi metodami najskuteczniej osiągnąć założone cele. Należy pamiętać, że każdy zespół klasowy jest inny i wymaga indywidualnego zaadaptowania. Klasy zazwyczaj nie są homogeniczne, dlatego rolą nauczyciela jest dołożenie starań, aby dopasować wymagania oraz formy i treści do indywidualnych potrzeb i możliwości uczniów. Nauczyciel może po przeprowadzonej ewaluacji wyciągnąć wnioski dotyczące konieczności zmiany, np. kolejności proponowanych treści, rozszerzeniu ich, mając na uwadze zainteresowania lub potrzeby uczniów. Może się zdarzyć, że konieczne będzie zmniejszenie tempa pracy lub jego przyśpieszenie. Warto przyglądać się zastosowanym formom oraz metodom i technikom pracy, tak aby każdorazowo dostosować je do danego zespołu klasowego, dzięki czemu nauczyciel zdoła uzyskać maksymalną skuteczność procesu dydaktycznego.

Ukończenie przez uczniów każdego z pośród dwóch stopni szkoły branżowej jest bez wątplenia przesłanką do dokonania podsumowania i całościowej ewaluacji realizacji założonych na początku tego etapu celów. Z tego względu ewaluację programu można także przeprowadzić po pełnym okresie jego zastosowania, czyli po trzech latach w szkole branżowej I stopnia i dwóch w szkole branżowej II stopnia.

Ocena programu pomoże nauczycielowi podjąć decyzję, czy będzie kontynuował pracę z danym programem w przyszłości. Pomocne mogą być oceny końcowe uczniów, ich wyniki podczas egzaminów końcowych oraz ich indywidualne opinie i uwagi. Nauczyciel w procesie ewaluacji może przeprowadzić ankiety, rozmowy i wywiady wśród uczniów oraz wyciągnąć wnioski, korzystając z zapisów dokumentacji szkolnej.

Istnieje wiele modeli ewaluacji programów nauczania (Komorowska 1999: 92). Poniższa lista prezentuje najpopularniejsze z nich.

1. Model SWOT – Wyniki analizy należy podzielić na cztery kategorie:

- *strengths* – mocne strony i skuteczne elementy programu;
- *weaknesses* – słabe i nieskuteczne strony programu;

- *opportunities* – szanse, elementy rokujące na przyszłość;
- *threats* – zagrożenia, elementy mogące w przyszłości prowadzić do trudności.

2. Model *action research* – nauczyciel zajmuje się zbadaniem i analizą metody pracy, a także skuteczności podejmowanych przez siebie działań dydaktycznych w oparciu o obserwacje efektywności nauczania. „Analiza *action research* zakłada spiralny układ kolejno modyfikowanych cykli. Każdy cykl składa się z czterech faz: Faza I Planowanie pracy, Faza II Realizacja planu, działanie, Faza III Obserwacja działania, Faza IV Refleksja” (Galant: 88).

3. Klasyczny model ewaluacyjny – może mieć postać zestawień lub rankingów.

4. Model triangulacyjny – jest to wielowymiarowa ocena, pozwalająca przyjrzeć się programowi z perspektywy zarówno nauczyciela, ucznia, jak i rodzica, co pozwala na dokonanie obiektywnej oceny.

5. Model CIPP – nauczyciel ocenia:

- **kontekst**, czyli zaistniałą sytuację, warunki, w jakich program jest lub został zrealizowany;
- **wkład** – nauczyciel analizuje dane, które pozwolą mu odpowiedzieć na pytanie dotyczące właściwego wykorzystania zasobów w celu zrealizowania w pełni programu;
- **proces** – nauczyciel bada istniejące zbieżności między działaniami, jakie zaplanował, a tymi, jakie zostały faktycznie zrealizowane;
- **wytwór** – poddaje analizie rezultaty nauczania, jakie uzyskał.

9. Bibliografia

Al-Khamisy D., 2013, *Edukacja włączająca edukacją dialogu. W poszukiwaniu modelu edukacji dla ucznia ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi*, Warszawa: Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej.

Bauman Z., 2012, *O edukacji. Rozmowy z Riccardo Mazzeo*, Wrocław: Wydawnictwo Naukowe Dolnośląskiej Szkoły Wyższej.

Danielik-Kowalska D., 2012, *Glottodydaktyczne przesłanki podejścia komunikatywnego w nauczaniu języków obcych*, [w:] „Studia z Teorii Wychowania”, nr 3/1 (4), bazhum.muzhp.pl (dostęp 5.02.2021).

Galant A., b.r., [w:] *Programy nauczania w rzeczywistości szkolnej. Tworzenie – wybór – ewaluacja*, praca zbiorowa, bc.ore.edu.pl (PDF, 1016 kB; dostęp 20.08.2020), Warszawa: ORE.

Gofron B., 2013, *Konstruktywistyczne ujęcie procesu uczenia się*, [w:] „Periodyk Naukowy Akademii Polonijnej”, nr 1(7), docplayer.pl (dostęp 5.02.2021).

Informator o egzaminie maturalnym z języka włoskiego od roku szkolnego 2014/2015, Warszawa: Centralna Komisja Egzaminacyjna.

Janicki B., 2016, *Lekcja odwrócona*, „Trendy”, nr 4, bc.ore.edu.pl, (PDF, 644 KB, dostęp 13.02.2021).

Klimowicz A. (oprac.), *Jak pracować metodą projektu w szkole. Poradnik dla uczestników projektu Akademia Przyszłości*, zasobyip2.ore.edu.pl (PDF, 328 KB, dostęp 13.02.2021).

- Komorowska H., 1999, *O programach prawie wszystko*, Warszawa: Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne.
- Komorowska H., 2009, *Metodyka nauczania języków obcych*, Warszawa: Fraszka Edukacyjna.
- Moss C. M., Brookhart S. M., 2014, *Cele uczenia się: jak pomóc uczniom zrozumieć każdą lekcję?*, tłum. W. Gasperczyk, Warszawa: Centrum Edukacji Obywatelskiej.
- Ornstein A.C, Hunkins F.P., 1999, *Program szkolny: założenia, zasady, problematyka*, Warszawa: Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne.
- Okoń W., 2003, *Wprowadzenie do dydaktyki ogólnej*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Sterna D., 2014, *Uczę (się) w szkole*, bc.ore.edu.pl (PDF, 7,1 MB, dostęp 6.09.2022).
Warszawa: Centrum Edukacji Obywatelskiej.
- Taraszkiewicz M., Rose C., 2006, *Atlas efektywnego uczenia (się) nie tylko dla nauczycieli*, cz. 1, Warszawa: Centralny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli.
- Zalecenie Rady Unii Europejskiej z dnia 22 maja 2018 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie, Dz. Urz. UE 2018, C189/1.
- Żylińska M., 2013, *Nauczanie i uczenie się przyjazne mózgowi*, Toruń: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika.
- Sterna D., Dojer A. (red.), b.d., *Ocenianie kształtujące. Dzielimy się tym, co wiemy! Zeszyt drugi: Nacobezu*, psp7stalowa.pl, (PDF, 2,55 MB, dostęp 6.09.2022).

Emilia Rutkowska – nauczycielka dyplomowa języka włoskiego w Centrum Zajęć Pozaszkolnych nr 2 w Łodzi, lektor oraz egzaminator języka włoskiego w Centrum Językowym Politechniki Łódzkiej. Dyplomowany coach językowy, magister italianistyki oraz filologii klasycznej. Absolwentka studiów podyplomowych „Metodyka - dydaktyka nauczania języka włoskiego z wczesnoszkolnym nauczaniem języka włoskiego”. Organizator konkursów o tematyce włoskiej oraz festiwalu Piosenki Włoskiej San Sopočka Remo. Autorka programów nauczania języka włoskiego oraz materiałów dydaktycznych. Metodyk w projekcie „Tworzenie e-materiałów dydaktycznych do języków obcych - (język włoski)”.